

6. Письменицький А. А. Місце принципу верховенства права в сучасній вітчизняній правовій системі / А. А. Письменицький, О. В. Турута // Вісник ХНУВС. – 2011. – № 1 (52). – С. 16–22.
7. Жакке Ж. П. Конституционное право и политические институты : учеб. пособие / Ж. П. Жакке ; пер. с фр. – М. : Юрист, 2002. – 365 с.
8. Скакун О. Ф. Теорія права і держави : підруч. / О. Ф. Скакун. – 2-ге вид. – К. : Алектра ; КНТ: ЦУЛ, 2010. – 520 с.
9. Пильгун Н. В. Реалізація принципу верховенства права як необхідна умова побудови правової держави / Н. В. Пильгун, М. В. Рошук // Юридичний вісник. – 2012. – 4 (25). С. 30–34.
10. Галлиган Д. Административное право: история развития и основные современные концепции / Д. Галлиган, В. Полянский, Ю. Старилов. – М. : Юрист, 2002. – 410 с.
11. Нерсисянц В. С. Общая теория права и государства : учеб. для юридических вузов и факультетов / В. С. Нерсисянц. – М. : Издательская группа НОРМА–ИНФРА–М, 1999. – 552 с.
12. Лі Тернер в інтерв'ю «Українській правді» від 13.12.2011, Верховенство права в Україні: коли все більше означає все менше [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bloqs.pravda.com.ua/authors/turner/4ee76e08746e2/view/print/>.
13. Ланге Н. Україна не є правовою державою / Н. Ланге [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua/news/2007/12/5/67911.htm>.

Канишин С. М. Ідея правозаконності в процесі розвитку правової держави

Аналізується співвідношення категорій «правозаконність», «верховенство права» і «правова держава» як ідеалів розвитку суспільства. Наголошується на необхідності втілення спеціально зазначених вимог, умов, принципів, а також розвитку суспільства, вінцем якого є правова держава, і тільки за цих умов буде забезпечено принцип верховенства права. При цьому забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Однак верховенство права є більш широким поняттям ніж правова держава, оскільки охоплює всі сфери життєдіяльності людини, включаючи й міжнародну сферу.

Ключові слова: право, закон, законність, правозаконність, правова держава, верховенство права, права людини, свободи людини.

Kapyshin S. Idea of lawfulness in development process of legal state

Author analyzes the relation between the categories «lawfulness», «rule of law» and «state of law» as ideals of social development. It is pointed out that it is necessary to implement specially specified requirements, conditions, principles, and also to develop the society, the crown of which is the state of law, and only under these conditions the principle of the rule of law will be ensured. At the same time ensuring human rights and freedoms is the main responsibility of the state. However, rule of law is a broader notion than a state of law, as it covers all spheres of human life, including the international sphere. Hypothesis is proposed, that Ukraine has just started to build a state of law (rule-of-law state) and, at present, the preconditions for the establishment of the rule of law have begun to be created. In addition, it is concluded that the construction of a law-governed state is impossible without full implementation of the rule of law principle. This means that the law must govern the state of law, not the interests of persons in whose hands the power is at a particular moment, and the limits of responsibility of person regardless of position occupied.

Key words: right, law, lawfulness, legality, state of law, rule of law, constitutional state, human rights, human freedom.

УДК 340.137

*Наталія Олександрівна Клещенко,
аспірантка кафедри теорії держави і права
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ УНІФІКАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА

Постановка проблеми. В умовах сьогочасних правових реалій вже не доводиться говорити про недосконалість та неефективність національного законодавства. Ці дефекти настільки явні, що про них говорять не лише юристи-практики та вчені-правознавці, а й пересічні громадяни.

Проаналізувавши чинне українське законодавство з погляду його ефективності, у конкретних нормативно-правових актах виявлено різноманітні недоліки. Їхня наявність зумовлюється тим, що однією з тенденцій формування національного законодавства останніми роками було, як зазначають фахівці, прогресуюче зниження якості законів, зокрема їх юридико-технічного рівня. Дивно, що, незважаючи на певну наукову спрацьованість окремих правотворчих чинників, під час їхнього використання у процесі створення чи зміни нормативно-правового акта допускаються численні помилки. Причини цього різні, зокрема: надмірна затеоретизованість відповідних досліджень, відсутність єдиних доктринальних підходів і механізму їх практичної реалізації [6, с. 1].

На нашу думку, виправити цю тенденцію зможе уніфікація законодавства як один із найоптимальніших способів приведення чинного правового масиву до одноманітності та упорядкованості.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Це питання у своїх наукових працях досліджувала досить значна кількість учених-правознавців. Серед них: О. Богачова, О. Зайчук, О. Копиленко, В. Косович, Н. Оніщенко та ін.

Метою статті є висвітлення актуальних проблем сьогодення у сфері уніфікації національного законодавства.

Основні результати дослідження. Потреба в уніфікації виникає тоді, коли будь-які дії, предмети, тощо починають багатократно повторюватися. Розроблення єдиних правових норм дає змогу після ухвалення їх заінтересованими державами-членами замінити різнопорядкові положення національного права і тим самим усунути необхідність використання колізійно-правового методу. Ці однакові норми у зарубіжній та вітчизняній літературі дістали назву «уніфіковані», а процес їх вироблення – уніфікація законодавства [1, с. 21].

Уніфікація являє собою досить складний та тривалий процес приведення чинного законодавства у відповідність до певних стандартів та вимог. І для отримання бажаного результату від цього процесу необхідно знайти відповіді на запитання, які виникають під час його реалізації. По-перше, уніфікований акт має відповідати міжнародним стандартам.

Так, міжнародні відносини, які стрімко розвиваються, вимагають постійного оновлення внутрішньонаціонального права, тому виникла ідея загальної уніфікації норм національних правових систем держав. Уніфікація правового регулювання передбачає таку нормотворчу діяльність кожної конкретної держави, у результаті якої досягається досить високий ступінь однорідності правового регулювання тієї чи іншої сфери суспільних відносин. Уніфікація здійснюється різними методами: найчастіше декілька держав укладають міжнародний договір, що містить готові до застосування на території країн однакові норми, але іноді одна держава просто запозичує іноземну або міжнародну норму і переносить її в акт власного законодавства [8, с. 85].

У будь-якому разі, залучення міжнародних юридичних стандартів та іноземного досвіду повинне мати скоординований і науково обґрунтований характер, організовуватися спираючись на особливості національно-правової культури та ступінь інтегрованості держави в певне міжнародне співтовариство.

Правотворча діяльність в Україні являє собою складну і широкомасштабну діяльність уповноважених державних органів і посадових осіб та органів місцевого самоврядування з підготовки й прийняття нормативно-правових актів, що мають своїм призначенням ефективне регулювання суспільних відносин. Результативність цієї діяльності багато в чому залежить від підготовки таких нормативно-правових актів, які мають бути досконалими за формою і змістом, тобто задовольняти високі вимоги стосовно їхньої якості [10, с. 12].

Неузгодженість правил юридичної техніки є ще однією проблемою у створенні якісного уніфікованого акта.

Ефективність роботи над створенням нормативних актів потребує вироблення та уніфікації єдиних техніко-юридичних правил і вимог до їхньої підготовки. Від вирішення цієї проблеми значною мірою залежать ефективність законодавства загалом, його правильне розуміння та обґрунтоване застосування, а також належний облік та систематизація [5, с. 31].

Наявність належного рівня правового забезпечення формування норм національного права відіграє принципове значення як для теорії, так і для юридичної практичної діяльності, адже забезпечує упорядкування здійснення національної правотворчості, визначає її основоположні процесуальні аспекти, забезпечує формування якісних норм національного права. Зі свого боку недостатнє правове регулювання формування норм права призводить не лише до правотворчих помилок і, як наслідок, існування неякісного законодавства, а й до можливості ускладнення взаємин між суб'єктами правотворчості, що негативно впливатиме на їхню діяльність [12, с. 180].

Уніфікація являє собою сукупність способів одноманітного регулювання будь-яких сторін суспільних відносин, оскільки головною її внутрішньою ознакою є саме єдність. Перераховані явища перебувають між собою у нерозривному зв'язку. Уніфікація забезпечує синхронну дію

всіх структурних елементів системи законодавства та дає змогу зміцнити їх взаємозумовленість. При цьому юридичною основою уніфікації законодавства є монолітність системи, потреба в якій має періодичний характер, тобто залежно від нагромадження та інтенсивності нормативно-правового матеріалу. Уніфікацію не повинна «бентежити» специфіка суспільних відносин, диференційований підхід до їхньої регламентації. Наявність у цих відносинах однакових граней та ознак, їх системна єдність водночас припускає комплексне, уніфіковане врегулювання [9, с. 50]. Результативність цього підходу полягає у тому, що уніфікація сприяє спрощенню застосування правових приписів на практиці (зокрема міжнародної), а також забезпечує низку переваг законодавчого характеру шляхом зменшення його обсягу та виключення елементів повторення.

По своїй суті уніфікація володіє двоєдиною спрямованістю. Вона, по-перше, допомагає забезпечити якісну техніко-формалізовано обробку вже прийнятих уніфікаційних положень, тобто систематизацією, а по-друге, виробляє загальноправові положення з різноманітних суспільних уподібнених проблем соціального розвитку. Чітке формулювання загальних норм є лише невеликою частиною цього процесу, що й становить юридичну основу уніфікації. Такі норми можуть бути нормами-принципами, деклараціями, загальними дозволами, загальними заборонами, дефініціями тощо. Головна їхня властивість – загальність, яка розуміється так, що відповідне нормативне положення є вихідним і спрямовуючим правовим началом на певному етапі суспільних відносин. У ролі підтвердження можуть слугувати численні декларації прав і свобод людини й громадянина та різноманітні правові норми. Декларації, наприклад, містять загальну посилку – дозвіл на тимчасове обмеження прав і свобод людини та громадянина у разі введення надзвичайного стану на підставі та в межах, передбачених законом [9, с. 50].

Отже, процес уніфікації є безперервним і охоплює всі структурні ланки законодавчої системи. Його використання у різних частинах законодавчого масиву багато в чому залежить від попередніх умов уніфікації, а також техніки її здійснення. До таких умов необхідно віднести потребу в уніфікації правового матеріалу в певній галузі соціальних відносин, високий рівень систематизації законодавства, уніфікабельність законодавства тієї чи іншої галузі, підвищену «щільність» функціональних взаємозв'язків між різними структурними елементами системи законодавства, їхню суперечливість тощо [7, с. 53].

Уніфікація – складне явище, яке можна розглядати і як процес, і як результат. Уніфіковані норми – це результат однакового регулювання цивільних відносин з іноземним елементом із використанням міжнародно-правових засобів і механізмів. Таке однакове нормативне регулювання може бути досягнуто шляхом прийняття державою одностороннього рішення (повторює вибір одного або декількох держав) без будь-якої угоди з іншою державою [2, с. 16].

Суть процесу уніфікації полягає у тому, щоб правові норми, які створюються, однаково застосовувалися у всіх державах, утворюючи при цьому єдине правове поле.

Необхідно пам'ятати, що за будь-яких обставин український законодавець повинен виходити з того, що першочерговій уніфікації підлягають відносини, які потребують термінового реформування, від яких залежить необхідна співпраця нашої країни з Європейським Союзом, а також ті, які обумовлені зобов'язаннями, що взяла на себе Україна в рамках договірних відносин [5, с. 261].

Можливі два механізми уніфікації: неформальне запозичення (наприклад, у ситуації, коли представники правотворчих і правозастосовних органів співпрацюють у підготовці нормативних актів або при розробці модельного законодавства) і запозичення внаслідок правового зобов'язання, яке відбувається при ратифікації міжнародних договорів або в процесі приєднання до наддержавного об'єднання. Інструментом уніфікації також слугують міжнародні торгові звичаї, які широко застосовуються у галузі торговельного мореплавства, міжнародних розрахунках і які тією чи іншою мірою сприяють уніфікації права, забезпечують єдність у вирішенні багатьох важливих практичних питань [3].

Науковці виокремлюють такі методи уніфікації: залежно від того, чи встановлені в договорі прямі норми, що готові до застосування або частково визначений їх зміст (метод прямої уніфікації) та чи допускається відступати в національному законодавстві (метод непрямої уніфікації); метод уніфікації колізійних та матеріально-правових норм; метод міжнародно-правової

уніфікації та метод приватноправової уніфікації полягає у розробці урядовими та неурядовими організаціями документів приватноправового характеру, які спрямовані на регулювання відносин у межах міжнародних комерційних контрактів і широкого їхнього застосування у договірній практиці; метод розробки уніфікованих документів; метод реалізації уніфікованого документа тощо [11, с. 53].

Суть уніфікації полягає у врегулюванні однотипних відносин шляхом запровадження однакових правових норм, інститутів, нормативно-правових актів. Виходячи із загальної теорії уніфікації права і сучасного досвіду міжнародної інтеграції, можна зробити висновок про те, що уніфікація права в широкому сенсі полягає не в тому, щоб зняти різницю в правовому регулюванні аналітичних відносин у праві окремих держав, створивши схожі норми права, а в тому, щоб зняти перешкоди на шляху міжнародного співробітництва і розвитку відносин, що регулюються національними правом, шляхом встановлення однакових правових норм та інститутів права [11, с. 54].

Висновки. Підбиваючи підсумки, слід наголосити на тому, що законодавство в умовах сучасної глобалізації є важливим соціальним явищем, від якого залежить пріоритетний міжнародний інтеграційний напрям. І уніфікація є пріоритетним способом у питанні його упорядкування. Так, є ще дуже багато питань, пов'язаних із зазначеним процесом, відповідь на які ще треба знайти. Їхній пошук допоможе зробити національне законодавство якісно сталим та ефективно дієвим.

Використані джерела

1. Белоус Л. В. Необходимость унификации норм международного частного права / Л. В. Белоус // XI міжнародна наукова конференція студентів та молодих вчених «Від громадянського суспільства – до правової держави»: збірник тез доповідей Internet-конференції. – Х., 2015. – С. 20–23.
2. Варшоломидзе Л. Г. Унификация норм международного частного права в рамках УНИДРУА : дис. ... канд. юрид. наук / Л. Г. Варшоломидзе ; Киевский ун-т им. Тараса Шевченко, Институт международных отношений. – Киев, 1998. – 203 с.
3. Волошенюк О. В. Гармонізація та уніфікація законодавства як форми зближення правових систем / О. В. Волошенюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.pravoisusplstvo.org.ua/archive/2015/4_2015/part_4/3.pdf.
4. Волошин Ю. О. Гармонізація правових систем в сучасній доктрині конституційного права в умовах європейської інтеграції : моногр. / Ю. О. Волошин, І. О. Гоша ; за заг. ред. М. О. Баймуратова. – О. : Фенікс, 2013. – 294 с.
5. Законопроекткування: сучасні реалії та тенденції розвитку : моногр. / О. Л. Копиленко, О. В. Зайчук, О. В. Богачова та ін. ; за ред. О. В. Зайчука, О. В. Богачової. – К. : Інститут законодавства Верховної Ради України ; Кам'янець-Подільський : Друкарня Рута, 2014. – 232 с.
6. Косович В. М. Загальнотеоретичні аспекти удосконалення нормативно-актів України // автореф. ... д-ра юрид. наук / В. М. Косович. – Л., 2015. – 19 с.
7. Молибога Р. М. До питань про механізми зближення національних правових систем у сучасному правовому розвитку / Р. М. Молибога // Часопис Київського університету права. – 2009. – №4. – С. 49–54.
8. Мурчин М. А. Некоторые проблемы имплементации норм современного международного права во внутреннее право / М. А. Мурчин // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Особливості та тенденції розвитку правотворчості в умовах трансформації суспільства», присвяченої святкуванню 85-річного ювілею ОДАБА – О., 2015. – С. 85–87.
9. Оніщенко Н. М. Уніфікація як спосіб співвідношення і узгодженості внутрішньодержавного і міжнародного права / Н. М. Оніщенко // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2015. – №6 (164). – С. 48–54.
10. Панов М. І. Точність правових норм як необхідна умова якості право творення / М. І. Панов // Юридична техніка: доктринальні основи та проблеми викладання: тези доповідей учасників науково-практичної конференції (м. Харків, 30 вересня – 1 жовтня 2015 р.) / за ред. проф. В. В. Комарова та І. Д. Шутака. – Х. : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2015. – С. 12–14.
11. Плавич В. П. Модельні акти як ефективний засіб нормативно-правової уніфікації у правотворчій діяльності / В. П. Плавич // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Особливості та тенденції розвитку правотворчості в умовах трансформації суспільства», присвячено святкуванню 85-річного ювілею ОДАБА. – О., 2015. – С. 53–55.
12. Стрипко М. Я. До питання термінологічних колізій у нормотворчій діяльності / М. Я. Стрипко // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2007. – № 5. – С. 178–183.

Клещенко Н. О. Актуальні питання уніфікації законодавства

Стаття має на меті внести ясність у складні не вирішені питання, пов'язані з уніфікацією законодавства. Досліджуються проблеми дієвості процесу уніфікації для покращення сучасного національного законодавства. Звертається увага на тривалість цього процесу. Доводиться, що, незважаючи на складність уніфікації та кількості питань, пов'язаних з її організацією, вона є найкращим і найбільш оптимальним способом упорядкування чинного законодавства.

Ключові слова: уніфікація, уніфіковані норми, нормотворча діяльність, ефективність законодавства.

Kleshchenko N. Topical issues of legislation unification

In the current climate there is no question of national legislation imperfection and ineffectiveness. These defects are so obvious that not only practitioners, scientists and scholars, but also ordinary citizens are talking about them. Negative situation which has developed within national legal array can be resolved with legislation unification, which is designed to streamline the latter one and make it uniform and compliant with international requirements.

Unification is a complex and long process of bringing the current legislation to certain standards and requirements. It is necessary to find answers to questions arising in the process of its implementation in order to produce the desired result of harmonization. First of all, the unification act must comply with international standards.

In all cases, the involvement of international legal standards and foreign experience must be coordinated and scientifically well-founded, organized based on the national legal culture features and state integration degree into certain international community.

Secondly, there is an inconsistency of the legal technique rules, which is also an open question both to legislative practice, and high-quality unified act creation.

The unification process should be continuous and cover all structural units of the legal system. Its use in various parts of the legislation depends on the previous conditions of unification, and its implementation technique. Such conditions should include the need for legal material unification in a certain area of social relations, a high level of legislation systematization, etc. Unified rules are the result of uniform civil relations regulation with a foreign element using international legal means and mechanisms.

Under any circumstances, the Ukrainian legislator should assume the priority to harmonize those relationships that require urgent reform and those which depend on the necessary cooperation of our country with the EU, as well as those arising from the obligations assumed by Ukraine within the framework of the contractual relationship.

Based on the general theory of law unification and modern international integration experience, we can conclude that law unification in the broad sense does not constitute analytical relations legal regulation differences removal in the law of the individual states, by creating similar legal norms, but entails international cooperation impediments removal and development of relations which are regulated by national law, by establishing the same legal norms and law institutions.

Key words: unification, unified norms, norm-setting activity, effectiveness of legislation.

УДК 340.12

*Ганна Вікторівна Коваленко,
асистент кафедри логіки
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого,
кандидат юридичних наук*

**ЛОГІКА ПЕРЕВАГ У КОНЦЕПЦІЇ РОНАЛДА ДВОРКІНА
ЩОДО ПРОБЛЕМИ АБОРТУ**

Постановка проблеми. Сучасна українська правова система характеризується інтенсивними пошуками нових форм регулювання суспільних відносин і розбудовою демократичних державно-правових інституцій на засадах верховенства права. Будь-яка соціальна діяльність регулюється певними нормами. Юридична діяльність потребує постійного прийняття рішень. Специфіка юридичних рішень полягає у їхній урегульованості нормами права. Вони накладають суттєві процесуально-процедурні та деонтичні обмеження на загальний логічний процес їхнього прийняття. Рішення завжди приймається щодо певної проблеми, згідно з логікою та теорією пізнання. Проблемою вважається відсутність пояснення або відповіді на запитання, яке виникло в теорії або практиці. Прийняття рішення потребує здійснення вибору між альтернативними можливостями у досягненні деякої мети. Необхідно враховувати, що соціальна обстановка постійно змінюється, нерідко супроводжується конфліктами інтересів.

Логіка конфлікту залишається актуальною для сучасної юридичної теорії та практики. Розв'язання конфлікту містить у собі аналіз й оцінку ситуації, вибір способу його вирішення, формування плану дій, його реалізацію, оцінку ефективності своїх дій, тому є складним процесом. Саме логіка конфлікту може стати в нагоді для юридичної теорії та практики у питанні вирішення проблеми абортів у сучасній правовій, демократичній державі. У зв'язку з цим заслуговує на увагу вирішення проблем біоетики способом логіки переваг у концепції видатного американського юриста і філософа Роналда Дворкіна (1931–2013 рр.) щодо питання абортів.